

чітка правова регламентація діяльності громадсько-політичних структур суспільства;

– інформаційна політика в сфері засобів масової інформації. Для цього, насамперед, варто забезпечити на нормативно-правовому рівні реалізацію прав і свобод засобів масової інформації (ЗМІ).

Необхідно відзначити, що життя вносить свої корективи, і інформаційне законодавство повинно бути динамічним та конструктивним й не перетворюватися лише в добрі наміри. Уявляється, що перехід людської цивілізації до етапу інформаційного суспільства потребує переосмислення, а у відповідних випадках і перегляду механізмів регулювання відносин, що виникають між громадянами й організаціями інформаційного суспільства.

Список літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст.141. 2. Кравченко Ю.Ф. Забезпечення прав та свобод людини – головний напрям правоохоронної діяльності в Україні // Вісник Університету внутрішніх справ. 1999. Вип.9. 3. Ануфрієв М.І. Організаційно – правові засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. 1999. №1. 4. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. Х., 1998. 5. Скакун О.Ф., Подберезский Н.К. Теорія права і государства: Учебник. Х., 1997. 6. Законодавство України про інформацію // Бюлетень законодавства та юридичної практики України. 1998. №7. 7. Алексеев С.С. Государство и право. Начальный курс. М., 1993. 8. Платон. Соч. в 3-х томах. М., 1968. Т.1.

Надійшла до редколегії 10.01.2000

*О.Ю. Синявська, начальник відділення
ОП та РОС УБОЗ УМВС України в Сумській обл.*

ПРИНЦИПИ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Дисциплінарна відповідальність в органах внутрішніх справ може визначатися як особливі правовідносини, що виникають між органом внутрішніх справ (посадовою особою) та співробітником органів внутрішніх справ у зв'язку із скоєнням останнім правопорушення. Як форма дисциплінарного примусу вона спрямована на виховання особового складу та зміцнення службової дисципліни. Дисциплінарна відповідальність осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ – це застосування до даної категорії осіб заходів дисциплінарного впливу за скоєне дисциплінарне правопорушення (проступок).

Згідно з чинним законодавством дисциплінарна відповідальність державних службовців настає за:

- невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків;
- перевищення своїх повноважень;
- порушення обмежень, пов'язаних з проходженням державної служби;

– вчинок, який плямує особу як державного службовця або дискредитує державний орган, з якою вона працює (Закон України «Про державну службу», ст. 14).

Одна з особливостей дисциплінарної відповідальності в органах внутрішніх справ – специфічні заходи дисциплінарного впливу. Дисциплінарне стягнення в органах внутрішніх справ – це захід дисциплінарного впливу, який застосовується до осіб рядового і начальницького складу за скоєння ними дисциплінарних проступків. Цей захід має на меті:

- зміцнення службової дисципліни;
- виховання порушника у дусі дотримання законів та моральних норм;
- попередження скоєння нових порушень як самим правопорушником, так і іншими співробітниками.

На осіб рядового і начальницького складу можуть накладатися такі стягнення:

- зауваження;
- догана;
- сувора догана;
- затримка у присвоєнні чергового спеціального звання або поданні до його присвоєння на строк до 1 року;
- попередження про неповну посадову відповідність;
- пониження в посаді;
- пониження в спеціальному званні на один ступінь;
- звільнення з органів внутрішніх справ.

Згідно зі ст. 16 Дисциплінарного статуту, у навчальних закладах і навчальних підрозділах МВС України, крім зазначених стягнень, можуть застосовуватись:

- позбавлення звільнення з розташування навчального закладу, підрозділу на строк до одного місяця;
- позачергове призначення в наряд по службі (за винятком призначення в караул або черговим по підрозділу) чи на роботу до 5 нарядів.

За характером санкцій дисциплінарні стягнення, передбачені Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ України, можна поділити на:

- заходи дисциплінарного впливу, які не змінюють правового стану порушника дисципліни і не пов'язані безпосередньо з негативними для нього матеріальними наслідками (зауваження, догана, сувора догана, попередження про неповну посадову відповідність, позбавлення нагрудного знака);
- заходи дисциплінарного впливу, які змінюють правовий стан порушника дисципліни і тягнуть за собою негативні матеріальні наслідки (пониження в посаді, пониження в спеціальному званні на один ступінь);
- виключний (надзвичайний) захід дисциплінарного стягнення – звільнення з органів внутрішніх справ;
- спеціальні заходи, які застосовуються лише в навчальних закладах і навчальних підрозділах МВС України (позбавлення звільнення з розташу-

вання навчального закладу, позачергове призначення в наряд по службі, відрахування з навчального закладу).

Дисциплінарне стягнення повинно відповідати тяжкості вчиненого проступку і ступеню провини. При визначенні виду і міри покарання беруться до уваги характер проступку, його наслідки, обставини, за яких його було вчинено, попередня поведінка винного, його ставлення до служби, стаж служби і рівень кваліфікації (Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України, ст. 26).

Реалізація дисциплінарної відповідальності в органах внутрішніх справ передбачає дисциплінарне провадження. Процесуальні норми, які регулюють дисциплінарне провадження в органах внутрішніх справ, мають деякі особливості:

- вони не кодифіковані;
- орієнтовані на простоту та оперативність дисциплінарного провадження;
- застосовуються тільки до співробітників органів внутрішніх справ;
- застосовуються посадовими особами та громадськими організаціями, наділеними дисциплінарною владою в органах внутрішніх справ;
- застосовуються в зв'язку з настанням дисциплінарної відповідальності порушника, основу якої становлять як дисциплінарні проступки, так і інші правопорушення;
- результат застосування даних норм – дисциплінарні стягнення;
- регулюють порядок реалізації не тільки дисциплінарно-правових, але й норм моралі.

Основні завдання дисциплінарного провадження в органах внутрішніх справ можна сформулювати так:

- своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне встановлення обставин кожної справи про дисциплінарне правопорушення, вирішення якої повинно ґрунтуватися на чинному законодавстві і з метою зміцнення дисципліни;
- виявлення причин і умов, що сприяють здійсненню дисциплінарних правопорушень;
- попередження дисциплінарних правопорушень, виховання у співробітників органів внутрішніх справ дисциплінованості;
- забезпечення виконання винесених у справі рішень.

Реалізація цих завдань можлива лише за умов дотримання принципів дисциплінарного провадження в органах внутрішніх справ. До основних принципів дисциплінарного провадження можна віднести: законність, презумпцію невинності, об'єктивну істину, офіційність та доступність, рівність усіх перед законом, гласність та економічність, участь у провадженні громадськості, право на захист.

Принцип законності впливає з вимог Конституції України, де говориться, що органи державної влади і їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у способи, передбачені Консти-

туцією та законами України (Конституція України, ст.19). У дисциплінарному провадженні в органах внутрішніх справ даний принцип означає, що відповідний процес повинен застосовуватися тільки прямими начальниками в межах наданих їм прав (Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України, ст.ст.6,8). Цей принцип зумовлює захист прав тих осіб, які є учасниками дисциплінарного провадження, а також відповідальність посадової особи за належне ведення провадження. Гарантіями принципу законності є право кожної особи рядового або начальницького складу оскаржити неправомірні щодо неї дії начальників, а також обов'язок доповісти по команді чи надіслати пропозицію, заяву або скаргу при виявленні порушень чинного законодавства, зловживань або недоліків у службовій діяльності (Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України, ст.ст. 39,40).

Принцип презумпції невинності полягає в тому, що співробітник органів внутрішніх справ, що притягується до дисциплінарної відповідальності, повинен вважатися невинним доти, доки його вина не доведена постановою у справі дисциплінарного провадження, що вступила в законну силу: наказом посадової особи (прямого начальника) або рішенням суду честі. Тому, по-перше, особа рядового або начальницького складу, що притягується до дисциплінарної відповідальності, не повинна доводити свою невинність. Обов'язок доказування вини покладений на посадову особу, компетентну розслідувати дану справу. По-друге, усякі сумніви необхідно тлумачити на користь особи, яка притягується до дисциплінарної відповідальності. Якщо наявні два докази, не спростовані під час службової перевірки за фактом порушення службової дисципліни, один з яких свідчить про винність, а інший – про невинність, інших доказів не виявлено, – висновок у справі необхідно робити на користь невинності особи.

На практиці даний принцип часто порушується, в одних випадках – внаслідок “тиску” вищого керівництва, громадськості, потерпілого тощо; в інших – через недостатню високу правосвідомість як посадової особи, так і особи, яка притягується до дисциплінарної відповідальності. Через це остання досить часто не використовує своє право на захист: право на оскарження накладеного на неї дисциплінарного стягнення.

Принцип об'єктивної істини в дисциплінарному провадженні означає, що в результаті розгляду у справі повинно бути встановлене дійсне становище. Процес встановлення фактів з метою прийняття правозастосувального акту посадовими особами з використанням законних методів називається доведенням. Не дивлячись на те, що дисциплінарне провадження в органах внутрішніх справ відносно нескладне, необхідна робота по збиранню та дослідженню доказів. Ігнорування цієї вимоги веде до поверхового ознайомлення з дисциплінарним проступком та винесення необгрунтованого рішення.

Як уже говорилося раніше, будь-яке дисциплінарне стягнення повинно відповідати тяжкості вчиненого проступку і ступеню провини. Критерії

оцінки цих категорій не визначені в законодавстві. Ці оцінки визначаються правосвідомістю та внутрішнім переконанням посадової особи і повинні базуватися на всебічному, повному та об'єктивному дослідженні усіх обставин справи в сукупності.

Принцип офіційності (публічності) та доступності полягає у веденні дисциплінарного провадження в органах внутрішніх справ уповноваженою посадовою особою від імені держави, в забезпеченні учасникам провадження змоги безперешкодно використовувати процесуальні права та виконувати відповідні обов'язки. Збирання доказів, розгляд і вирішення справи про дисциплінарний проступок є юридичним обов'язком відповідних посадових осіб як офіційних представників держави. Вони несуть відповідальність за результати розгляду.

При розгляді скарг дисциплінарні особи зобов'язані в межах своєї компетенції приймати і розглядати відповідні звернення зацікавлених осіб, забезпечувати особистий прийом з метою найбільш ефективного вирішення виникаючих питань. «Начальник, який допустив незаконні чи несправедливі дії щодо підлеглого за подані ним пропозицію, заяву або скаргу, підлягає дисциплінарній відповідальності» (Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України, ст. 42).

Принцип рівності усіх перед законом виявляється в тому, що всі особи рядового чи начальницького складу органів внутрішніх справ однаково повинні додержуватися Дисциплінарного статуту і при порушенні його вимог рівною мірою несуть відповідальність незалежно від спеціальних звань або посад.

Принцип гласності дисциплінарного провадження вказує на його відкритий характер і виявляється у можливості ознайомлення з результатами розгляду усього особового складу органів внутрішніх справ. Як правило, дисциплінарні стягнення накладаються і оголошуються перед строем чи на нараді (зборах). Принцип гласності гарантує учасникам дисциплінарного провадження право на ознайомлення з матеріалами справи, що є однією з умов всебічного і повного розгляду і вирішення. Однак, організаційне забезпечення даного принципу в дисциплінарній практиці посадових осіб належним чином не урегульоване. Розгляд справ про дисциплінарні правопорушення часто здійснюється керівником в службовому кабінеті поряд з виконанням інших справ. Це ускладнює, а часто виключає можливість присутності при розгляді справи правопорушника, що, безумовно, порушує принцип гласності.

Принцип економичності дисциплінарного провадження проявляється у відсутності будь-яких матеріальних та організаційних затрат на ведення справи, а також у коротких строках його ведення і виконання накладених стягнень.

Принцип участі в провадженні громадськості має місце, в основному, при розгляді справ про дисциплінарні правопорушення в органах внутріш-

ніх справ судами честі (товариськими судами). У разі порушення дисципліни підлеглим начальник зобов'язаний з урахуванням необхідності накладати на винного дисциплінарне стягнення (порушити клопотання про накладення стягнення старшим начальником) або передати матеріали про проступок на розгляд товариського суду.

Право на захист як принцип реалізується наданням співробітників органів внутрішніх справ, який притягується до дисциплінарної відповідальності, необхідних правових можливостей для доказування своєї невинності або приведення обставин, що пом'якшують його вину. У зв'язку з цим він може знайомитися з усіма матеріалами справи, давати пояснення, докази, оскаржити рішення у справі тощо.

Урегульованість дисциплінарного провадження сприяє нормальній роботі органів внутрішніх справ у сфері підтримання службової дисципліни, зменшує вірогідність порушень дисциплінарної практики посадовими особами, що наділені дисциплінарною владою в органах внутрішніх справ України.

Надійшла до редколегії 31.01.2000

*В.І. Гузь, заступ. начальника Управління
внутрішньої безпеки МВС України в Харківській обл.*

АЛГОРИТМИ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ СПІВРОБІТНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ТА ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Багато людей, в тому числі і співробітники органів внутрішніх справ та члени їх сімей, сприймають проблему особистої безпеки лише тоді, коли скоєно злочин щодо їх знайомих або товаришів по службі.

Більшість співробітників органів внутрішніх справ, в силу свого посадового становища, вважають, що з ними кримінальних подій трапитися не може, або взагалі про це не думають. Такий настрій і у членів їх сімей. Однак імовірність стати жертвою злочину не така вже й мала.

Окреслимо два аспекти проблеми:

1) злочинець скоює злочин і знає, що потерпілий – співробітник органів внутрішніх справ або член його сім'ї.

2) злочинець скоює злочин, але не знає, що потерпілий – співробітник органів внутрішніх справ або член його сім'ї.

Перший аспект найчастіше проявляється при вчиненні опору співробітникам органів внутрішніх справ. Правопорушник твердо знає, що перед ним представник правоохоронних органів і це його не зупиняє від неправомірних дій.

Сюди належить заздалегідь підготовлений напад на співробітників органів внутрішніх справ з метою помсти, шантажу, заволодіння табельною вогнепальною зброєю, нейтралізації при проникненні на охоронювані